

اولویت سیاست‌های اجرایی بخش انرژی در برنامه پنجم

در سرمقاله شماره قبل موضوع پیش‌نیازهای سیاست‌های برنامه پنجم و نکات اصلی قابل توجه جهت نهایی شدن برنامه پنجم توسعه مورد توجه قرار گرفت. همان‌طور که گفته شد رفع مشکلات انرژی کلید اصلی برنامه‌ریزی منطقی و تحقق اهداف برنامه پنجم توسعه است و در این شماره بنا داریم که نقاط قوت و ضعف بخش‌های نفت و گاز و برق و اولویت سیاست‌های اجرایی در برنامه پنجم را برای بخش‌های مختلف انرژی مورد بحث و بررسی قرار دهیم. با یک نگاه اجمالی نقاط قوت بخش نفت و گاز شامل: وجود شبکه سراسری گاز، وجود شبکه خطوط انتقال نفت خام و فرآورده در محورهای کشور، وجود نیروی متخصص و متعدد در سطح میانی تشکیلات صنعت نفت و گاز کشور، امکان جایگزینی انواع حامل‌های انرژی در مناطق مختلف، وجود شرایط بالقوه در جذب سرمایه‌گذاری به ویژه در صنایع بالادستی نفت و گاز و وجود توان بالقوه تولید کنندگان بخشی از تجهیزات صنعت نفت و گاز همچنین نقاط ضعف شامل: ناکارآمدی نظام قیمت‌گذاری فرآورده‌های نفتی و گاز، نبود رابط مالی قانونمند و شفاف بین شرکت ملی نفت و دولت، نبود قانون جامع نفت و گاز و عدم اصلاح قانون وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های زیرمجموعه مطابق با شرایط جاری کشور، اتلاف فرآورده‌های نفتی و گازی در جریان تولید و عرضه و عدم اقدام مؤثر در کاهش اتلاف آن، عدم امکان جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش نفت و گاز، محدودیت در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری روز در صنایع بالادستی و پائین‌دستی، ادامه سوزاندن گازهای همراه و تأخیر در اجرای طرح‌های جمع‌آوری برای استفاده از آنها، نامناسب بودن الگوی پالایشگاه‌های کشور، بالا بودن طول عمر خطوط لوله انتقال نفت و فرسودگی زیاد خطوط لوله مذکور، پایان یافتن عمر مفید بعضی از پالایشگاه‌ها و تأسیسات نفتی، نبود انسجام در سطوح مدیران ارشد بخش نفت و گاز و نبود یک سیستم نظارت پویا در زمینه اجرای برنامه‌ها و طرح‌های بخش نفت و گاز بالزوم توجه به زنجیره ارزش در تولید در مراحل مختلف را می‌توان ذکر کرد.

در بخش برق نیز نقاط قوت شامل: وجود شبکه به هم پیوسته و سراسری انتقال نیروی برق، تراز متوازن عرضه و تقاضای برق، موقعیت ویژه جغرافیایی کشور در منطقه در مورد برق، اختلاف زیاد درجه حرارت بین همسایگان جنوب و شمال به طوری که این امر امکان تبادل انرژی برق را مسیر می‌سازد، برخوردار بودن از پتانسیل بالقوه انرژی تجدیدپذیر در تولید برق، وجود نیروی انسانی متخصص و متعهد در بخش‌های خصوصی، تعاونی و دولتی کشور و وجود سازندگان نسبتاً قدرتمند تجهیزات مورد نیاز شبکه برق مطرح می‌باشد و نقاط ضعف شامل: نبود قانون برق مطابق با شرایط موجود کشور، اتلاف بیش از حد نیروی برق در شبکه تولید، انتقال و توزیع، پائین بودن راندمان نیروگاه‌های حرارتی، محدودیت بالفعل در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش برق، محدودیت بالفعل در سرمایه‌گذاری خارجی در این بخش، به پایان رسیدن عمر مفید بعضی از نیروگاه‌ها، بالا بودن رشد نسبی مصرف برق در بخش‌های غیر تولیدی، ترکیب نامناسب مصرف برق در بخش‌های مصرف‌کننده و تولیدی خدماتی و تجاری، مطلوب نبودن سیستم قیمت‌گذاری برق و نبود استراتژی مصوب برای توسعه برق با توسعه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قابل توجه است. بنابراین اساسی‌ترین مشکلات بخش انرژی که می‌توان آنها را به عنوان نقشه راه حال و آینده تصور کرد، **عدم تدوین طرح جامع انرژی** که پاسخگوی نیاز امروز کشور می‌باشد. عدم اصلاح قانون نفت، تأسیس وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های تابعه‌ای است که به رغم تأکید بر لزوم تهیه و تقدیم آن به مجلس در قوانین نفت و قانون تأسیس وزارت نفت و تکرار آن در قوانین بودجه سال‌های مختلف، دولتی گذشته اقدامی در آن صورت نداده‌اند. باید توجه داشت که اساسنامه موجود شرکت ملی نفت ایران در بسیاری از موارد، برخلاف اصولی از قانون اساسی است و با توجه به ابلاغیه اصل (۴۴) قانون اساسی و قانون مربوط به آن، باید برای جداسازی عملیات بالادستی (حاکمیتی) و پائین‌دستی (تصدی‌گری) بازنگری شده و به طور طبیعی به دلیل لزوم تعریف امور حاکمیتی و تعیین تکلیف رابطه مالی نفت و گاز با حکومت اسلامی، لازمه قوانین نفت و تأسیس وزارت نفت قبل از تدوین اساسنامه شرکت‌های تابعه در دستور کار قرار گیرد، به گونه‌ای که در پایان برنامه پنج‌ساله پنجم، کاهش شدت انرژی کشور و اقتصادی کردن مصرف آن حاصل شود. در جهت اجرای سیاست کاهش شدت انرژی لازم است از توان تخصصی و عملی کشور استفاده کافی به عمل آید و در این جهت باید دولت موظف شود از مجموعه‌های تخصصی کشور حمایت کند تا بتواند با کمترین هزینه بیشترین امکان دسترسی به هدف اصلاح الگوی مصرف فراهم شود. قوانین کنترل مصرف انرژی باید ابتداءً از بخش‌های دولتی شروع و سپس به جامعه تعمیم داده شود، در این صورت می‌توان امیدوار بود که کنترل و کاهش مصرف روند منطقی خود را طی کند، همان‌طور که اخیراً نمایندگان مجلس به این امر با وضع قانون لازم جهت صرفه‌جویی انرژی توجه لازم را معطوف داشته‌اند.

سردبیر